

Ferdinandy György

Elek-pusztá

Verőfényes tavaszi vasárnap. A csendet – mint mondják – vágni lehet. Ilyenkor, ebéd után, az emberek alszanak.

Kapaszkodunk a zárda felé. Három órára szól a meghívó. Felmászni évről évre nehezebb. Szinte hihetetlen: a légitámadások idején felszaladtunk a hegyre percek alatt.

Kétszer szirénáztak. Először: légi veszély. Másodszor: riadó. Éppen elértük a bunkert, mire a busa bögés abbamaradt.

– Mindennap? – kérdezi feleségem.

– Tizenkettőkor – feleltem. Percre pontosan.

Hogy kicsodák? Angolszászok? Amerikaiak? Mit számít ma már! Elmúlt hetven év. Azóta már én is többé-kevésbé amerikai vagyok.

A régi zárda most gimnázium. Az apácákat – a *mammereket* – kiutasították a háború után. Mondják, hogy Costa Ricába került, aki életben maradt. Kis híján követtem őket én is. Egy apró karibi szigeten töltöttem én is fél évszázadot. De az, hogy felkutassam őket, akkor, ott, eszembe se jutott.

Csak most és csak itt. A helyszínen.

– Ide jártál? – kérdezi a trópusi asszony.

– Másfél évig. Mezítláb slattyogtam fel minden reggel a hegyre. A cipőmet már kinőttem, és akkor még nem nyitottak ki az üzletek.

Megérkeztünk a Sionba. Néhány éve minden tavasszal itt találkoznak az öregdiákok. Fiúk és lányok, mert a fiúkat is befogadták a *mammerek*. Lent a városban romos volt minden épület.

Az auditóriumban asztalkát állítanak a széksorok elé. Két gyertya áll rajta és egy apró feszület. Civil ruhás apáca fogad. Régebben még sokan összejöttünk, de mára a régiekből alig tucatnyi maradt.

Betipeg a korelnök is, Mária néni, a százéves Kammerer lány. Megölel, nevet:

– Az Erzsike kisleánya! – kiáltja. Nem felejtette el a nevemet.

Hát igen. Elek-pusztá, a Kammerer család. Erzsike, anyám, már több mint tíz éve halott.

Fiatal pap mondja a misét. Szépen beszél. De vajon tudja-e, hogy kik ezek a matuzsálemek itt, a Sion épületében, ahonnan már több mint hetven éve elzavarták a nővéreket...?

*

Elek-pusztá! Létezett-e egyáltalán? Nem szerepel sem a régi, sem az új térképeken. De hát ma már a vasútállomást is eltörölték. Minket akkor, negyvenöt tavaszán még Almamelléken tett le a vonat.

Rémlik, hajnalban. Toporogtunk a pályaudvaron, vacog a negyven pesti gyerek. Később lovas kocsik kanyarodtak elénk. Emberek ugráltak le a bakról, körülvették kísérőnket, a főtisztelendő urat.

Villámgyorsan zajlott le minden. Nem volt itt se sírás, se búcsúzás. Szétosztottak. A gazdák feldobták a kasba a gyerekek motyóját, a tiszi kipipálta a nevünket. Még fel sem kelt a nap, és útnak indultak a szekerek.

Vannak dolgok, amiket nem felejt el az ember. Még ma is érzem a lovak illatát, a szekér hullámzását a puha homokon.

A falu hallán tíz kilométerre lehetett a vasútállomástól. Két hosszú házsor. Sár. Apró, fehérre meszelt épületek.

Megérkezünk. Valami sűrű fehér levest tesznek elé, egy főkötős asszony megsimogatja a fejemet. A gazdám, Miklós, fiatalember. Nemrég jött meg a háborúból, hosszú, mély vágás van a vállán. A felesége átkötözi, amíg én eszem. Magyarul beszélnek, a hangjukra ma is jól emlékszem. Hárman élnek a portán, ők ketten és a mama. Most pedig én. A pesti gyerek.

– *Der Bursche!* – mondogatják. Még nem tudják a nevem.

Egyetlen szoba van a házban. Miklósék a nagy ágyban alszanak, nekem az ablak alá állítanak egy fekhelyet.

Reggel a mama ébreszt:

– *Nicklaus!* – suttogja. *Steig auf! Es ist ja schon ganz hell!*

Miklós felül, belép a klumpáiba:

– *Loss!*

Kihordjuk a trágyát, friss almot terítünk a tehénke alá. Lecsutakolom Babát, a lovat. Az asszony beviszi a tejet, mire végzünk, már vár a leves.

Felkel a nap, becsöngetnek. Apró, hatosztályos iskola van a faluban. Fiúk és lányok, egyetlen teremben. Félszáz kenderszőke gyerek. Hatéves kicsik, és hátul, a fal mellett, nyúlánk tizenévesek. Együtt fújjuk az egyszeregyet, újra meg újra belevágunk, ha a tanító úrnak más dolga akad.

Van közöttünk egy szeplős, szőke lányka, a Rézi. Másra nem is emlékszem. Meg hát a pestiek. Regényt lehetne írni róla, hogy mi minden történt velünk ebben a kis faluban. Attól a naptól, amikor befogadtak, addig, amíg bevagonírozták (kitelepitették) a sváb családokat.

Rémlik, hogy a lányok nem hordtak bugyit a szoknyácskájuk alatt. A dolgok lassan eszembe jutnak. Csak nehezen találom hozzájuk a szavakat.

*

Például akkor, a front után, még rablóbandák járták az utakat. Miklós vasvillát állított az ajtó mellé, kolompoltak, így mondták. Főzőkanállal vertek egy fazekat. Cigányok voltak. Katonaszökevények. Zabraló oroszok.

Hét végén kimegyünk a hegyre, borért. A pincesoron beköszönünk a szomszédokhoz:

– *Na, und?... Teletöltjük a demizsonokat.*

Van úgy, hogy én viszem ki Miklósnak az ebédet. Ülök a bakon, *hot, hár!* – biztatom Babát, a lovat.

Egy reggel meglesem a bikát. Hosszú, hegyes szerszáma van. A tehének bögnek, menekülhének előle. Aztán megállnak. Kidülld a szemük. Hagyják magukat.

Van egy Tóth Jutka nevű kislány a pestiek között. A szüleit elhurcolták, őt az apácák mentették át a vészorszakon. Másnap őt is magammal viszem. Hasalunk a bozótban, nézzük a lökődő bikát, a böggő tehenet. Amikor felállunk, Jutka pofon vág:

– Miért hoztál ide! – kiáltja. Te istentelen!

Csupa ilyen emlék. Megannyi kaland egy városinak. Máskor – jut eszembe! – fedezetni visszük Babát. A monyáshoz! Monyás – csődör – nincs a faluban. Így jutok el a majorba. Elek-pusztára, ahová felviszik a kancákat a falusiak.

Baba prüszköl, elsírja magát. Ketten is tartják. Milyen gonoszak az emberek! Remeg a gyomrom. Sajnálom szegény lovamat.

Elek-pusztán még a régiiek élnek. Kammererek földbirtokosok. Vasárnap lejárnak a faluba. Mária, a nagylány mise után meghív két gyereket. Bemutatkozik, kezét ad.

A templom előtt sokan ácsorognak. Hírlik, hogy kitelepítik a svábokat. Mise után átsétálnak a kocsmába a férfiak.

Elek-pusztára még nem értek el az oroszok. A kastély olyan, mint egy régi, békebeli díszlet. Elegáns urak diskurálnak, és ezüstoneszék csillog az asztalokon.

Hát akkor hogy is van ez? Körülöttem kormányt alakítanak a környékbeli földesurak. Nálunk, Pesten apa rendelőjét kiigényelte a hadtáp. Apát akkor már elvitték a nyilasok. Kimentek – bejöttek hozzánk a katonák. Magyarok, németek, oroszok.

Elek-pusztán, verőfényes, tavaszi vasárnap. Kirohanok, amint asztalt bonتانak. Mária mutogatja nekem a versenylovakat. Felültetnek egy vén paripára (az, hogy felmászhatnék Babára, soha eszembe se jutott). A lány a ló tomporára paskol, az pedig nagyot ugrik és elrohan.

Mária kacag. A Kammerer lány. Az egyetlen, aki ma is itt van, a Sionban. Akinek ma is az Erzsike kisfia vagyok.

Leemelnek. Milyen volt? – kérdezik. Pesten nemrég még baltával szeleteltük a lovakat. Itt, Keresztúron Baba az egyetlen barátom. De ma már ritkán lát az ember élő lovakat.

*

A régi zárda most gimnázium. A színpad előtt csendesen misézget a pap. A régiiek járnak az eszemben. Jól emlékszem valamennyire. A Piri ikrekre, a két Nyíri lányra. Veronika alig néhány hónapja halott. Vali, a nővére, odaát él, az Újvilágban. Ha ugyan. Mert ennél többet róla se tudok.

Aztán Szalay Benő, lent, a Liga (ma Kálló esperes) utca sarkán. És Szabó Ákos, a festő. Meg Jutka, az író. Az, aki pofon vágott Keresztúron. Ők ketten Párizsban élnek. Ha ugyan...

Csak én jöttem vissza ide. Forгатom a kottát, amit kiosztott a százéves Kammerer lány. Kezdésre, dicsőségre, áldozás alatt.

A mi osztályunkat *mère Margarita* tanította. Egy karcsú, fiatal apáca. Az alattunk járókat a szelíd *mere Ilona*. Volt aztán még egy *Szosztén-anya* is. Rajta, szegényen, ma már csak mosolyogni tudok: a neve melltartót jelent a trópuson.

Csupa kedves emlék. Vidám dalocskák, francia szavak. És hát hogy vége, igen, vége van a háborúnak!

Azután azok, akik befogadtak. Ki tudná ma már felsorolni őket! Disztl Miklóst, a somogyországi sváb családokat. Mondják, hogy a Rajna völgyébe kerültek. Egy másik nagy folyó. De hogy ők mindmáig Duna-völgyi németeknek tartják magukat.

Ereszkedünk le a hegyről. A csendet vágni lehet. Az apró trópusi asszony megszorítja a karomat.